

Toekomst Cultuurbeleid Sectoradviezen Monumenten en Archeologie Het monumentale ecosysteem

Het Rijk als monumenteneigenaar

In zijn advies uit 2015 aan de Tweede Kamer over de afstoting van 29 rijksmonumenten en de overdracht aan de Nationale Monumentenorganisatie bepleitte de raad een inhoudelijke en integrale visie op te stellen, en beleid te ontwikkelen over vervreemding van monumenten in rijksbezit op de lange termijn. De raad was toen, en nog steeds, kritisch op het Rijk over de verkoop van zijn eigen monumenten. Wat de raad vooral mist, is een visie van het Rijk. Heldere criteria en randvoorwaarden over wat het Rijk wel – en vooral niet – wil verkopen, ontbreken. Afgelopen jaren zorgde verkoop regelmatig tot ophef en veel daarvan is terug te leiden naar een gebrek aan visie. Dit speelde ook een rol in de aangenomen motie van de Tweede Kamer van 13 september 2018, waarin de regering werd verzocht ‘met een samenhangende visie en actieplan te komen voor het beheer, behoud, onderzoek en aan een breed publiek tonen van erfgoed en archeologie uit de Tweede Wereldoorlog’. Hier speelde de voorgenomen verkoop door het Rijk van de bunker van Seyss-Inquart in Wassenaar een rol. [7] [8] [9]

Het is overigens niet zo dat er niets gebeurt op dit gebied: in 2010 heeft de Raad voor Vastgoed Rijksoverheid (RVR) in het Protocol Cultureel Erfgoed Rijksoverheid vastgelegd hoe zij zullen omgaan met hun cultureel erfgoed. In 2017 is de Intentieverklaring Cultureel Erfgoed Rijksoverheid opgesteld door de RVR, waarin staat dat de leden zich bewust zijn van hun voorbeeldrol voor andere monumenteigenaren en de culturele waarde wegen bij vervreemding. Toch heeft de [10]

raad nog steeds de indruk dat bij de beslissing tot vervreemding de financiële opbrengst in de afweging zwaarder weegt dan het behoud van cultuurhistorische waarden. [11]

De raad adviseert dat het Rijk een visie op zijn eigen monumentenbezit ontwikkelt en bij vervreemding vooraf meer randvoorwaarden en kwaliteitseisen stelt. Ook geeft de raad de overweging mee om monumentenorganisaties te betrekken bij de afstoting van incourant monumentaal vastgoed. Dit is zeker minder lucratief voor het Rijk, maar geeft maatschappelijke baten een grotere rol en verzekert instandhouding op de lange termijn van afwijkende monumenten. [12]

7 Advies aan Tweede Kamer over afstoting monumenten door Rijk en overdracht aan NMo, 29 juni 2015, rc-2015.07100/2

8 De Rijksoverheid heeft ongeveer 1800 rijksmonumenten in eigendom. De meeste daarvan worden ingezet voor het primaire proces: sluizen, kantoren, gevangenissen, bruggen et cetera.

9 Tweede Kamer, vergaderjaar 2017 – 2018, 32 820, nr. 266

10 In de Raad voor Vastgoed Rijksoverheid werken samen: Rijkswaterstaat, Dienst Landelijk Gebied, Rijksvastgoedbedrijf, Nationale politie, ProRail, Staatsbosbeheer en het Centraal Orgaan opvang asielzoekers.

11 Intentieverklaring Cultureel Erfgoed Rijksoverheid. Raad voor Vastgoed Rijksoverheid, september 2017

12 Vrijkomend rijksvastgoed, over maatschappelijke doelen en geld. Raad voor de leefomgeving en infrastructuur, Den Haag, 2014